

Посібник для педагогів і батьків

З питань придбання звертатися:

ПП «СВЕНА», м. Київ, вул. Драгоманова 23
тел.: 380 (44) 223 41 35

www.svena.com.ua
mail@svena.com.ua

Свена

НА В ЧА Й МО
ЧИ ТА ТИ
У К РА Ї Н СЬ КО Ю
МО ВО Ю

за методикою
М. Зайцева

Диктант. «Пишемо» кубиками і указкою на таблиці

Уже ліс і не жовтий. Уже він безлистий. Гуде потихеньку вгорі. Стоїть у тумані. Там у верховітті ходить зима, носить у синій пелені завірюху. Тільки дуби брунатні. Міцнолисті вони. Аж весною роздягнуться, хоч і не мерзнуть. Взимку всі дерева в лісі гудітимуть на стужі голим віттям. А дуби шумітимуть їм про весну.

Ось нащо дубам листя взимку. (Григір Тютюнник).

Посібник для педагогів і батьків

Навчаймо читати українською мовою

за методикою
М. Зайцева

Схвалено Міністерством освіти і науки України

3 видання, Київ, 2010

Посібник може використовуватися у родині, дошкільному навчальному закладі й початковій школі. Він стане в нагоді при навчанні дітей та дорослих, для яких українська мова є рідною, і тих осіб, які лише знайомляться з українською мовою і починають її опановувати.

Методика дає гарні результати і в роботі з дітьми, що мають вади зору та слуху.

Усі права захищено. Жодна частина даного посібника не може перекладатись чи поширюватись в будь-якій формі та будь-якими засобами, електронними чи механічними, в т.ч. фотокопіюванням, звукописом, будь-якими системами пошуку інформації без письмового дозволу автора.

НОУДО "Методика Зайцева", 2007.
Автор Зайцев Микола Олександрович.
Розробник Біла Емма Павлівна.

– Агрус, гава, газда (хазяїн), ганок, гатунок, гедзь, глей, гогель – моголь, грати (решітка, але: грати на скрипці), гречний, гринджоли (санки), ґрунт, ґгудзик, гуля, дзиґа.

Педагог допомагає дітям, підказує потрібні слова, показуючи картинки із зображенням цих предметів.

Педагог: - А є ще менш вживані слова: ґандж (вигода), ґегати, ґелґотати, герґотіти (про гусей), ґигнути, ґніт (фітиль у лампі – рос.), ґрасувати (картавити).

Деякі з цих слів (за вибором педагога) діти « пишуть » на таблиці указкою і складають з кубиків.

Працюємо з казкою «Коза – Дереза»

Проспівайте з дітьми усю таблицю. Можете доручити 2-3 дітям роль педагога: один з них «керує» голосними, другий – дзвінками приголосними, третій – глухими.

Запросіть "слабших" до таблиці. Нехай вони напишуть указкою по таблиці задані вами слова: тато, мама, бабуся, дідусь, ім'я тощо. У цей час інші діти з кубиків складають назви своїх речей чи предметів. Чия команда виграла – отримує приз (яблуко розрізати на дольки, щоб усім по шматочку дісталось або який-небудь інший фрукт).

Читаємо казку «Коза – Дереза »

Завдання дітям:

– Скласти з кубиків імена персонажів казки. Пояснить, що назви персонажів твору треба писати з великої літери. З цією метою використовуйте кубик, що позначає велику літеру. Розставте наголоси у цих словах, використавши дані кубики.

«Пишемо» слова кубиками і на таблиці.

Указкою покажіть один склад (будь – який). Хай хтось з дітей дасть повну інформацію про цей склад. Це можна робити на кожному занятті. Інколи робіть так, щоб дитина вибрала якийсь кубик (чи склад на таблиці) і розповіла про нього все, що знає.

Діти: -Ж-Ж-Ж! Як жук.

- Ш-Ш-Ш! Як змія.

- Щ-щ-щ-щ! Як пташка щиголь.

- Ч-Ч-Ч! Як пташка чечітка або сорока.

Педагог: Як вам зручно їх називати?

Діти: Шиплячі, бо вони шиплять.

Педагог: А є ще такі, які вимовляються тільки губами.

Назвіть їх, покажіть на таблиці і кубиках.

Діти: Б-б-б! Ф-ф-ф! В-в-в! М-м-м! П-п-п!

Педагог: Так! Б – П (вони дуже схожі), В, М, Ф. Як зручніше їх називати?

Діти: Губними.

Педагог: Ми говорили вже, що голосні можна співати: А, Е, І, О, У, І. А от деякі приголосні теж можна трошечки «проспівати». Давайте спробуємо (показує указкою на таблиці, і всі разом співають): М, В, Н, Л, Р, Й. Їх учені називають сонорними. У перекладі з латинської мови це слово означає «голосно дзвенить».

Гра. Придумайте і напишіть указкою та складіть з кубиків слова з цими літерами.

Літери Г та Г

Гра « Відгадай слово »

Педагог бере кубик з літерою Г.

– Відгадайте, яке слово я задумав?

– Гора, газета, герой !

– Ні, я придумав слово «гараж». А ви придумайте ще слова з літерою Г.

- Гай, гайка, галас, Галя, галка, гамір, галушка...

Діти «пишуть» ці слова указкою на таблиці і на кубиках.

Педагог: А от поряд з цією літерою ми бачимо оцю літеру (вказує на Г). Хто може її правильно вимовити?

– Г - ГА - ГО - ГУ...

Педагог: - Придумайте слова з цією літерою.

Зміст

1. Знайомство з кубиками і таблицями, підготовка їх до роботи	ст. 4
2. Чому кубики різних розмірів, кольорів?	ст. 5
3. Таблиці	ст. 6
4. Економне письмо	ст. 8
5. Одиниці мовлення й методичні легенди	ст. 8
6. А коли ж термінологію подавати, визначення?	ст. 9
7. Шлях до читання лежить через письмо	ст. 10
8. Види роботи	ст. 11
9. Додаток 1	ст. 51
10. Додаток 2	ст. 61

Ознайомлення з кубиками, підготовка їх до роботи

Знайдіть дві заготовки великих “золотих” кубиків з буквами У, О, А, Е, И. Помістіть один дзвіночок в середину кубика. Далі закрийте клапани. Кубики уже готові до роботи. Аналогічно складаються й інші кубики відповідно до таблиці.

Залишки наповнювачів покладіть до прозорої пластикової пляшки, щоб згодом показувати дітям:

“Не намагайтеся ламати кубики, щоб подивитися, що там торохтить. Ось що там є”.

Кубик	Форма	Колір	Кіль- кість у комп- лекті	Кіль- кість кри- шок	Кіль- кість шиф- тів
У	кубик великий	помаранчевий	2	4	
ю	кубик маленький	помаранчевий	2	3	
мі, рі, ві, зі, бі, гі, жі, йі	кубик маленький	сірий	1	3	
лі, ні, ді	кубик маленький	сірий	2	3	
ЛУ, МУ, НУ, РУ, ВУ, БУ	кубик великий	сірий	2	4	
ЗУ, ДУ, ГУ, ІУ, ЖУ, Л'	кубик великий	сірий	1	4	
Б' + С'	кубик великий	сірий та коричневий	1	3	3
П', ФУ, ХУ, ШУ, ЦУ, ЧУ, ЩУ	кубик великий	коричневий	1		5
СУ, ПУ, ТУ, КУ	кубик великий	коричневий	2		5
ті, сі	кубик маленький	коричневий	2		3
ці+ щі, кі, пі, хі, ші, фі, чі	кубик маленький	коричневий	1		3
розділові знаки, ін	кубик маленький	зелений	4		

Біло-зелені кубики (ВЛ – велика літера, знак наголосу, дефіс, тире, двокрапка, крапка) нічим на заповнюються.

Примітка.

Для того, щоб чіткіше відрізнити звукові особливості помаранчевих кубиків, що означають голосні звуки, від дзвінких приголосних (колір кубиків сірий), рекомендуємо вкладати до кубиків з голосними по одному дзвіночку (бажано круглої форми), що використовуються рибалками на кінчиках вудок.

є одним звуком, то двома. Порівняймо: „рясно” – „ясно”, „лящ” – „ящірка”.

Завдання: Складіть з кубиків і покажіть на таблиці указкою слова з літерами **я, є, ю**. Поясніть, як вони вимовляються: один чи два звуки (й+ ...) у кожному слові позначають ці літери.

Наприклад: яр, ясен, яхта, моя, м'ята, няня, юнак, юнга, юшка, люблю, в'юн, елот, моє, б'є, ллє, літнє, сіяч, зброя, ім'я, яма, хвиля, п'ять, земля, листя, праця, доля, літає, співає, має, люк, нюх, дюна, боюсь, знаю.

Приголосні шиплячі, губні, сонорні

Педагог: - Сьогодні ми згадаємо все, що дізналися про приголосні звуки.

- Як вимовляються приголосні звуки?
- З голосом і шумом або тільки з шумом
- Назвіть і покажіть на таблиці та кубиках ті приголосні, які вимовляються з голосом і шумом («залізні»)
- Б, В, Г, Ґ, Д, Ж, З, Й, Л, М, Н, Р
- Як їх по-науковому будемо називати?
- Дзвінкі приголосні.
- Назвіть і покажіть на таблиці ті приголосні, які вимовляються без голосу, тільки з шумом («дерев'яні»)
- К, П, С, Т, Ф, Х, Ц, Ч, Ш, Щ
- Як їх по-науковому будемо називати?
- Глухі приголосні.
- А ще приголосні можуть бути твердими і м'якими.

Покажіть їх на таблиці та кубиках. Діти показують.

Педагог: - Сьогодні ми з вами ніби «перескочимо» у старші класи. Ми будемо знайомитися з тими приголосними, які вивчають у 3-4 класах. Їх необов'язково заучувати зараз. Але все ж познайомимось з ними. Це нам пригодиться. Ви помітили, що є такі приголосні звуки, що шиплять, ніби змії. Коли ми їх вимовляємо, чуємо шипіння.

– Ну, хто швидше їх знайде на таблиці (і кубиках) і назве?

Використати сигнальні картки.

А) Перша літера: естрада, етюд, екіпаж, екран, епоха, екскурсія, емаль, ескадра, ескалатор, елот, ералаш, Європа, єдиний, Єнісей, Єгор.

Б) Остання літера: несе, каже, пише, може, кладе, гукне, добре, світле, біле, чорне, голубе, мокне, уміє, шиє, гукає, лле, працює, співає, моє, чує, синє, літнє, осіннє, вчорашнє.

На кубиках:

Скласти з кубиків слова: експрес, електрика, емблема, енергія, академія, етикетка, ешелон.

«Пишемо» указкою на таблиці слова: перепел, селезень, режим, тераса, зелень, веселик (журавель), веселка, дерево, лебідь, сестра, весна, небо, степ, день.

Вправи з голосними

Добір слів за зразком: а – арка, е – поет, екран, о – озеро, и – тин, і – іній, я – няня, є – синє, ї – їжак, ю – юнак. Добираємо слова з маленької літери! Нехай голосні будуть на початку, в середині або в кінці слів. Слова показуємо на таблиці указкою. Можна повторюватись.

Спостереження і бесіда про літери і **Я, Є, Ю, І** та звуки, які вони позначають.

Педагог: - Ми вже переконалися в тому, що літери І, Я, Є, Ю пом'якшують попередній звук: ліс, ляля, синє.. Але у букв **Я, Є, Ю** є теж одна таємниця: вони не тільки пом'якшують попередню літеру (ляля, синє, ллю – ці слова показати на кубиках). Вони інколи теж, як і літера І, позначають два звуки. Наприклад, у слові „чую”. Спочатку ми чуємо Й, потім У: Й-У-У-У=Ю. Слово „чую” вимовимо ясніше, розтягуючи звуки Ч-У-Й-У-У-У. Отже Й+У=Ю. Вимовимо слово „МОЄ”: М-О-Й-Е-Е. Отже Й+Е=Є. Коли розтягуємо ці звуки у вимові, ми чуємо спочатку Й, а потім, у самому кінці – Е.

Так само і буква Я: ніби грає з нами в піжмурки - то вона

Чому кубики різних розмірів, кольорів?

Чи потрібен наповнювач?

Голосні, приголосні звуки, дзвінки, глухі, тверді, м'які – категорії для дітей абстрактні і незрозумілі. Поки що ці терміни їм не потрібні.

Безсумнівно, треба вміти відрізнити голосні від приголосних, дзвінки приголосні від глухих. Але чому обов'язково за допомогою термінів і визначень з підручників?

А що у нас?

“Золоті” кубики – для голосних.

“Залізні” й “дерев'яні” (великі й маленькі) – для приголосних та їх сполучень з голосними, з м'яким знаком та апострофом.

“Залізні” – для дзвінких, “дерев'яні” – для глухих.

Великі – для твердих, маленькі – для м'яких.

Їх можна побачити, до них доторкнутися, потрясти. Терміни дамо пізніше. Зараз важливіше навчитися складати слова з цих кубиків: КА-тя, ВА-ся, МА-МА, ТА-ТО, БА-БУ-ся, ДІ-ДУ-сь, дя-ДЕ-Ч-КО, ті-ТО-нь-КА, ЧА-й, сі-К, КО-ТИ-К, П-ТА-Ш-КА, МА-ШИ-НА, ля-ль-КА, М'-Я-ЧИ-К, Х-лі-Б та ін.

Навіть дворічні дітки із задоволенням складають слова з кубиків. Якщо дитина досить швидко склала з кубиків слово **полуничка** з п'яти кубиків, робимо висновок, що вона зразу (орієнтуючись на колір, розмір, склади з буквою П або Ч) шукала великий «дерев'яний» кубик з ПО, потім – великий «залізний» з ЛУ, а за ним – ще один великий «залізний» кубик з НИ, великі «дерев'яні» з Ч і КА. Правильно визначаємо наголос і ставимо кубик з наголосом над складом НИ. Подібні кубики потрібні нам для того, щоб складати слова типу: ВО-ВА, ІЛ-ля, МА-МА, ТА-ТО, БА-БУ-ся, дя-ДЕ-Ч-КО, ті-ТО-нь-КА, ля-ль-КА, БА-НА-Н, Т-РА-К-ТО-Р, А-Е-РО-Д-РО-М, ня-ня, лі-лі-Я, сі-М-ДЕ-ся-Т та ін.

Для швидкого розпізнавання та надійного запам'ятовування використовуються мнемонічні засоби:

- поділ на групи за кольором ;
- поділ на групи за об'ємами ;
- поділ на групи за звучанням та вібрацією наповнювача ;
- поділ на групи за вагою.

Таблиці теж сприятимуть розпізнаванню блоків та запам'ятовуванню одиниць мови (складів та окремих літер). Кожен неминуче помічатиме: потрібні кубики розташовані вище чи нижче, зліва чи справа, всередині, на початку або в кінці.

Ритмічне вимовляння та проспівування ланцюжків з одиниць мовлення з одночасним показом їх (див. далі вправи, ігри, аудіозапис) забезпечать їхню повторюваність, сприятиме запам'ятовуванню.

Умовності, на яких базується наочність (кубики і таблиці), не такі уже й абстрактні. Дітям відомо, що залізо важче й “дзвінкіше” за дерево. Нічого твердого й м'якого у так званих “твердих” і “м'яких” немає, а от велике й маленьке наявне: БУ-БО-БА-БЕ-БИ-Б вимовляють з більшим об'ємом резонатора (нижня щелепа опущена, язик відсувається назад і донизу), а бю-бю-бя-бе-бі вимовляють - з меншим об'ємом резонатора (щелепи майже зімкнуті, язик просувається вперед і вгору).

Таблиці

Таблиці доцільно розмістити на стіні. Краще за все – наклеїти або ламінувати матовою плівкою. Нижній край таблиці – трохи вище голови дитини (щоб не закривати собою таблицю). Якщо хочеш ближче роздивитися, доторкнутися до літери – ось тобі кубики, а таблиці потрібні для того, щоб зразу всі одиниці мови (склади і літери) побачити в певній системі.

На відстані 15 см від нижнього краю таблиці треба розмістити полицю на три дошки, проміжки між якими – по 15 см, а ширина – 13-15 см.

Літери И-І

Педагог пояснює, коли чуємо і пишемо И (твердий склад), коли І (м'який склад). Робота із сигнальними картками.

Показати першу букву І: Індія, інженер, іноземець, іній, Іван, іволга, іграшка, ізюм, ікра, ірис.

Діти називають слова з початковим «і».

Питання:

- А чому я не назвав слова, де на початку треба писати И?
- Таких слів нема!

На сигнальних картках показати останню літеру (И та І). Діти називають слова: таксі – коси, коти – лікті, коні – сосни, хлопці – брати.

Зошити кого? - Саші, Даші, Маші, Миші, Гриші, Катюші, Серьожі, Альоші, Ксюші, Віті, Толі.). Подарувати кому? - Саші і т.д (Висновок: Кого? Кому? Після ж, ч, ш, щ пишемо і).

Робота з кубиками.

Скласти заздалегідь написані слова з пропущеними И та І. Вставити у пропуски И чи І:

л..с, л..с, ц..на, ц..рк, г..рка, г..ря, р..с, р..с, т..нь, т..н, к..т, к..т, щ..тка. Можна показати малюнки з цими предметами.

Скласти з кубиків слова: шість, шию, читаю, чітко, віл, вила, дід, дитина, місто, миска, ніс, нива, сіно, похід, хитрий.

Диктант за таблицею: хороші товариші, дужі хлопчики, старанні дівчата, цікаві книжки, складні задачі, Ілля.

Підсумки:

- Коли пишемо І?
- На початку слів, у середині слова, в кінці слова.
- Там, де склад вимовляється м'яко.
- Коли пишемо И?
- Коли склад вимовляється твердо.
- В середині слова і у кінці слова.

таблицю). Але ця буква жовтого, золотистого кольору, як і всі голосні.

Вправи.

Діти разом з педагогом добирають слова з **Й**, указкою на таблиці пишуть ці слова (**Й**вга, **й**жак, га**й**, по**й**хав, **й**ї, **й**дальня, **й**дкий, **й**жа, **й**й, **й**м, **й**сти, **й**стівний, **й**х, **й**хній, об'їзд тощо). Про апостроф згадати, якщо він трапиться в цих словах, коротко.

Літери Й - ї

Педагог пояснює, як вимовляється **Й** (раптово, коротко, звук не тягнеться), як вимовляється **ї** [й -і-і-і].

Сигнальні картки.

Показати першу літеру в словах: **Й**осип, **й**ого, **й**ому, **й**од, **й**ду; **ї**жа, **ї**жачок, **ї**хати, **ї**дальня, **ї**ду, Порівняйте: **й**ду – **ї**ду.

Показати останню літеру в словах: герой – герої, мій – мої, свій – свої, твій – твої, край – краї, бій – бої, гай – гаї, чий – чиї, соловей – солов'ї

Робота з кубиками

Заздалегідь складіть слова з пропущеними **Й** та **ї**: кра..ня – кра..на, ча..ка – ча..нка, бі..ка – бо.., ві..на – во..н. Діти добирають пропущену літеру.

Складіть слова: майор, соловей, бульйон, павільйон, поїхав, поїв, переїзд, поїзд.

На таблиці – «диктант» з указкою: читай, копай, сій, думай, дай, грай, доганяй, ший, знай, відповідай, лійка, мийка, шийка, сарай.

Пригадайте «таємницю» букви **ї** (вимовляється плавно, тягнеться). Скласти з кубиків та показати слова **їй**, **їх**, **її**, **най**ся, **їж**ачок, **й**ого, **зай**ці.

Підсумки:

- Як вимовляється **Й**?

- Як вимовляється **ї**?

Виконання цих простих вимог значно полегшить роботу й сприйняття матеріалу дітьми.

Працюйте з указкою. Для того, щоб не пошкодити таблиці, кінчик указки треба закруглити або насадити на нього ковпачок.

Таблиця 1 в системі “дзвінки – глухі”, а таблиця 2 – в системі “тверді – м'які” подають усі одиниці української мови, що відповідають нормам орфоєпії і орфографії.

У правому верхньому кутку таблиці 1 – цифри й знаки математичних дій, у лівому – розділові знаки та умовні позначення, а саме: **НР** – новий рядок (абзац), **ВЛ** – велика літера, **Б** – м'який знак, « ` » - апостроф, проміжок між словами (у другому рядку).

Читаючи літери й склади, що на кубиках й таблиці, проспівуємо **їх**, слідкуючи за указкою педагога. Це “проспівування” є ще й вправою на утримання уваги, а також підготовка м'язів очей до рухів, необхідних при читанні: рівномірне пересування погляду по рядку зліва направо, швидко й безпомилкове його переведення ліворуч з фіксацією на наступному рядку та ін.

Проспівуємо літери і склади за таблицею 1 також по вертикалі.

На таблиці 2 зображені всі літери української мови. Звернімося до літер першого ряду у таблиці 2. Вони жовтого, золотавого кольору. Які звуки вони позначають?

Педагог указкою показує на літери **У О А Е И**.

Діти характеризують **їх** (за підказкою педагога):

- як вони вимовляються;
- як губи “формують” кожний звук (вільно) ;
- як виходить повітря (без перешкод) ;
- їх можна співати, вони ГОЛОСНІ (!)

Педагог показує літери другого ряду **Ю Я Є І**. Діти теж їх характеризують. Додають:

- ці звуки ніби “м'які”,
- рот розкривається “вужче” (порівняйте: **А-я Е-є И-і У-ю**),
- приголосні звуки перед **Ю Я Є І** м'якші (наприклад: **Л**яля – лапа, **с**инє – небо, **л**іс – лис, **с**иню – сину).

Педагог: А є ще одна буква - **Ї**. Її назва складається з двох звуків – **Й+І**.

Перевірте: їдемо [йїдемо], поїзд [пойїзд], гаї [гайї], з'їм [зйїм], від'їхав [відйїхав], йї [йїйї].

Коли ми повільно вимовляємо слова з **Ї**, ми чітко це чуємо. (Аналогічно пояснюється дітям і подвійне звукове значення букв **Ю** = **Ї+У**, **Я** = **Й+А**, **Є** = **Й+Е**).

Економне письмо (вправи для самотренування)

А потім можна спробувати “надрукувати” указкою по таблиці 1 кілька приемних слів (наводимо їх з використанням складів великого і маленького розмірів, як у таблицях і на кубиках):

КО-Н-ВА-лі-я	Г-ЛА-ді-О-ЛУ-СИ	Т-РО-Я-Н-ДА
ШИ-П-ШИ-НА	ЖО-Р-ЖИ-НА	НЕ-ЗА-БУ-Д-КИ
ЧЕ-РЕ-М-ХА	мі-МО-ЗА	ВА-СИ-ль-КИ
БУ-ЗО-К	А-Г-РУ-С	ВО-ЛО-Ш-КИ

Ви натиснули указкою значно менше разів, ніж тоді, коли б друкували на комп'ютері ці слова.

Спробуйте тепер написати речення указкою за таблицею:
Світає... Край неба палає. Соловейко в темнім гаї сонце зустрічає.

Людина, яка грамотно друкує на комп'ютері, і в зошиті пише без помилок. Скажемо дітям, що таблиця 1 – “комп'ютер”, що “друкує” складами й літерами.

Одиниці мови та методичні легенди

Кому не відома проблема “Букви знає, а писати не може”?

Дитина називає літери: “КА-ЕН-И-ЖЕ-КА-А”, але слово “книжка” ніяк “не виходить”. По складах теж навчитися читати непросто. Усі діти починають говорити складами: МА (мама), ТА (тато), БУ (бабуся), ДІ (дідусь), ДЯ (дядя), БА (собака), КО (котик). Не вміючи вимовити слово повністю, дитина виділяє найвиразнішу його частину: наголошений

Додаток № 2

Плани-конспекти окремих фрагментів занять з кубиками і таблицями М.Зайцева

Увага! Педагог обирає ті види роботи, що відповідають віку дітей, програмі дошкільного навчального закладу чи початкової школи.

«Золоті» літери

Педагог: Сьогодні ми ще раз звернемося до «золотих» літер. Проспіваймо їх за нашою таблицею:

– А, Е, О, У, И

– А як ми вимовляємо і співаємо маленькі «золоті» літери?

– Тихіше, ніжніше: Я, Є, І, Ю

– Чому ми їх так вимовляємо?

– Вони пом'якшують звуки.

Наводимо приклади, «пишемо» ці слова на таблиці указкою і кубиками: дача-дятел, лев-лє, лунка-люлька, син-сіно; няня - дюна, люк - лук.

Педагог: «А тепер поговоримо про літеру **ї**».

Педагог звертає увагу на те, що у першій таблиці поряд з голосними А, Е, И, О, У та Я, Є, І, Ю якимось відокремлено стоїть літера **ї**. У неї є кілька таємниць:

ї позначає “м'якший” звук (так, ніби Я, Є, І, Ю), але ніколи не пом'якшує попередній приголосний звук: в'їхав, з'їзд, об'їхати. В, З, Б вимовляються твердо, звук **ї** їх не пом'якшив. Отже, цей звук не такий, як Я, Ю, І, Є, і не такий, як А, Е, О, У, И, хоча дуже на нього схожий. Чим? Дізнаєтесь іншим разом.

Цей звук складається з двох частин. Спочатку ми чуємо **й**, а потім **і**. Отже: **й+і** = **ї**. Приклади: **їжак**, **їжа**. Прочитаємо протяжно: їжа(йїжа), йї (йї-йї), їсти (йїсти), їжак (йїжак).

От чому цю літеру помістили там, де буква **й** (подивіться на

На наступних заняттях за бажанням можна вже складати мініатюрні твори (розповіді) за темами: “Моя родина”, “Наше подвір’я”, “Мій друг”, “Моя подруга”, “У селі”, “Ялинка”, “Прогулянка” та ін. Кожний текст - не більше 5 коротких речень.

склад або той, що найбільше привертає увагу. Згодом починає приєднувати інші склади, помиляючись, пропускаючи звуки. Часто діти переставляють у словах склади, а не фонemi: кашаладка – шоколадка, альпесин – апельсин. Ділити слова на склади, як бачимо, - справа звична для дитини. Можливість їх побачити викликає у дитини інтерес. Показали МУ, МО, ЛЕ, ЛІ, назвали їх – усе зрозуміло.

А коли ж термінологію подавати, визначення?

Витрачати час на пояснення різниці між звуками і літерами не варто: невже дитина не розуміє цього? Хто з дітей дошкільного віку не розуміє, що літери ми бачимо і пишемо, а звуки чуємо та вимовляємо?

Чи треба пояснювати, що таке фонетика? Для навчання читання фонема не потрібна.

Голосні, приголосні, тверді, м’які, дзвінки, глухі звуки на кубиках і у таблицях настільки добре показані, що терміни (коли їх почнемо вживати) поступово з’являтимуться у мовленні дітей.

Захоче педагог викликати в уяві дітей парні й непарні приголосні - ось вони на таблиці, їх добре видно. Одночасно можна й про сонорні сказати: “У них, як бачите, відповідних груп немає” (блоки Й, Л, М, Н, Р, В). Можна й групу шиплячих з п’яти блоків указкою обвести. “Ц, Ч, Щ не мають відповідних дзвінких”, - говорить педагог. І діти це побачать на таблиці.

Голосні й приголосні теж легко визначити на таблиці, проте з визначеннями не варто поспішати. Дітям достатньо чітких пояснень і показу, що голосні “голосом утворюються”, а приголосні з ними “дружать”, вживаються “при голосних”.

Кожний кубик у нас, кожна клітинка в таблиці – конкретний образ. Кубики тримаємо в руках, трясемо, повертаємо, складаємо з них слово. По клітинках водимо указкою, можемо писати слова, диктанти: активно діємо з наочністю. Поступово, спочатку лише у вигляді коментарів, вводимо словесно-логічну дію, без будь-яких претензій на

відтворення міркувань, правил і формулювань дітьми. Вони усе запам'ятають і, коли треба, будуть ці терміни використовувати.

Усе пізнається у зіставленні. Візьміть два кубики – БУ-БО-БА-БЕ-БИ-Б і ПУ-ПО-ПА-ПЕ-ПИ-П. Схожі? Схожі! Відрізняються один від одного? Так. Чи варто пояснювати, чим вони відрізняються? БУ-БО-БА-БЕ-БИ-Б і бю-бю-бя-бе-бі теж схожі і теж відрізняються. Між кю-кя-кі і МУ-МО-МА-МЕ-МИ-М більше відмінностей, проте є і певна схожість.

Порівнюються кубики (блоки в таблицях) не лише за виглядом, але і на слух. Промовляння та приспівування (аудіозапис додається) ланцюжків блоків по горизонталі та вертикалі підтверджуватимуть і встановлюватимуть схожість чи відмінність. Усе пізнається через зіставлення, у порівнянні. І запам'ятовується швидше.

Шлях до читання лежить через письмо

М. Монтессорі, мабуть, першою помітила, що дитина, всупереч загальноприйнятій думці, навчається спочатку писати, а потім читати. Домовимося називати письмом перетворення звуків у знаки. Можна писати олівцем, фломастером, крейдою на дошці, друкувати на машинці чи комп'ютері, складати слова з окремих букв чи наших кубиків, писати їх указкою на таблиці, учнівською ручкою в зошиті.

Напишіть великими буквами на картках 6-7 слів, наприклад: МАМА, ТАТО, ВАСЯ, БАНАН, МАШИНКА, КОТИК, ЯБЛУКО. Покажіть кожну картку, читаючи дитині по кілька разів написане слово. Розкладіть, перетасувавши, ці картки на столі. Спитайте, наприклад, де КОТИК або ВАСЯ. Часто буває так, що навіть півторарічна дитина, яка ще не розмовляє, правильно показує потрібну картку. Дитина перетворює звуки в знаки.

Читання – перетворення знаків у звуки. Найшвидший і найлегший шлях до нього пролягає через письмо. Будемо це враховувати у своїй роботі з дітьми. Вправ на перетворення звуків у знаки на першому етапі повинно бути більше, ніж на перетворення знаків у звуки.

Заняття 34

План

1. Абетка. Алфавітні пісеньки.
2. «Написання» слів та словосполучень на аркушах під диктовку.
3. Гра «Паровоз».

Заняття 35

План

1. Абетка. Алфавітні „пісеньки”.
2. «Написання» слів та словосполучень на аркушах паперу під диктовку.
3. Книжка-виставка.

Заняття 36

План

1. Абетка. Алфавітні „пісеньки”.
2. Наголос (вправи).
3. «Написання» коротких речень під диктовку на кубиках і таблиці.

Заняття 37

План

1. Граматика з кубиками. Перенос слова.
2. «Написання» коротких речень.
3. Абетка.

Заняття 38

План

1. Робота із складовими картинками.
2. „Написання” коротких речень під диктовку за картинками.
3. Книжка-колективка.

Заняття 29

План

1. Співаємо за таблицею 1 по горизонталях.
2. Гра “ Живе слово ”.
3. Малювання та письмо.

Заняття 30

План

1. Командна гра “Хто швидше?”.
2. Робота за посібником “Пишу красиво”.
3. Робота з реченням. “Що ми робимо в дитячому садку?”.

Заняття 31

План

1. Гра “Подарунок на день народження”.
2. Гра “Яке слово я задумав?”.
3. Поділ слова на склади. Наголос

Заняття 32

План

1. Вправа «Переносимо слова».
2. « Диктант» з указкою.
3. Граматика з кубиками. Велика літера.

Заняття 33

План

1. Робота з текстами на плакатах.
2. Гра «Чарівник».
3. Вправа «Ламана лінія».

Досвід автора свідчить: діти, знайомі з “Кубиками Зайцева”, швидше опановують мову, чіткіше вимовляють звуки, загалом успішніше розвиваються. Деякі починають читати з раннього віку.

Ми дотримуємось принципу “Не нашкодь”: для найменших дітей кубики – різнобарвні брязкальця; літери на кубиках і в таблицях такого розміру, що за кілька метрів видно; сидіти зовсім не обов’язково, зручніше гратися стоячи.

Та і для дітей з послабленим зором наші кубики й таблиці зручніші: розмір літер, відсутність «різких» кольорів. Для дітей з вадами слуху особливо важливо те, що кубики відрізняються кольорами й вагою.

Види роботи

Педагоги і батьки мають обирати ті види роботи й у тій послідовності, що відповідатимуть віку, рівню розвиненості й навченості, інтелектуальним запитам конкретної дитини, чинним програмам для дошкільних і загальноосвітніх закладів.

1. Як тебе звати?

- КА-тя. Усього два кубики.

Давай напишемо твоє ім’я. Ось воно: Катя.

Кубики перевернули, переставили.

Де ж твоє ім’я? Ні, це тюКА.

Ти тюка, а не Катя?

Дівчинка сміється. А може вийти ті-Ка, КО-тя, ть-Ка, КУ-ть – 72 комбінації з двох кубиків. Куди ж заховалось ім’я КАТЯ?

Уже граємося і засвоюємо одиниці мови.

Після двох – трьох занять (за допомогою педагога) Катя навчиться складати своє ім’я.

Чому починаємо з імені дитини? Дитина змалку відчуває себе найголовнішою в родині. Це відчуття зберігається протягом тривалого часу.

Як писати слово на таблиці?

А. Дитина отримує легку, довгу указку.

Б. Педагог бере ручку дитини, що тримає указку, у свою долоню, другу руку кладе на плече дитини (дитина відчуває, що її люблять).

В. Стоячи за спиною дитини, педагог вимовляє й вказує на ті літери чи склади, з яких складається слово. Дитина пише майже сама.

Уся група дітей відстежує рух указки, кожен хоче опинитися біля таблиці з указкою.

2. Озвучити обраний склад

Маля приносить мамі кубик, показує їй. «Гу», - озвучує мама. «Неси другий!» – каже вона. «Та», - називає мама і просить принести ще один.

Якщо дитина сама вибирає кубики, це означає, що вона працює за своєю програмою, проводить своє дослідження, що потребує заохочення.

А якщо діти старшого віку і їх багато? Доведеться педагогу частіше називати одиниці мовлення мови на кубиках.

3. Озвучити обраний кубик

Дитина подає педагогу кубик, тримаючи його в обох руках. Називаємо, ще краще – проспівуємо склади й літери, повертаючи кубик в руках дитини, в такому порядку: БУ-БО-БА-БЕ-БИ-Б або бю-бю-бя-бе-бі. Стіл з кубиками поставте подалі, щоб діти могли пробігти, потрясти кубик (запам'ятати через зір, слух, на дотик), прямуючи до педагога.

Правило таке: обертайте кубик і промовляйте одиниці мовлення якомога швидше. Обернули, назвали – дайте команду: «Біжи, неси інший!» Діти радісно поспішають за наступним кубиком. Краще запам'ятовується те, що повторюється частіше. При такому показі дитина сама робить висновки, засвоює закономірності, розуміє систему.

Заняття 25

План

1. Співаємо за таблицею 2 по вертикалях.
2. Гра “Трансформер”.
3. Робота з прислів'ями та приказками.
4. Робота із складовими картинками.

Заняття 26

План

1. Робота за таблицею 2.
2. Гра “Юний кухар”.
3. Гра “Хто знає, що це?”.
4. Робота із складовими картинками.

Заняття 27

План

1. Робота із загадками.
2. Робота з реченнями. «Пишемо» диктант.
3. Гра “Твоє слово”.
4. Гра “Познач слово”.

Рекомендації: Роботу з реченнями треба проводити тільки з тими дітьми, які вільно читають слова будь-якої довжини.

Заняття 28

План

1. Організаційний момент: діти, зайшовши до кабінету, читають і аналізують речення “Будемо читати”
2. Колективне «написання» речення, яке діти склали самостійно.
3. «Диктант» з указкою.

Заняття 21

План

1. Гра “Мандрівка”.
2. Вправа “Написання” слів за таблицею” .
3. Гра “Зоопарк”.
4. Робота із складовими картинками.

Заняття 22

План

1. Співаємо за таблицею 2 по вертикалях .
2. Співаємо за таблицею 1 по горизонталях.
3. Гра “Продуктовий магазин”.
4. Гра “Юний кухар”.

Заняття 23

План

1. Співаємо за таблицею 2 по вертикалях.
2. « Написання » слів за таблицею 1: кожна дитина пише своє придумане слово.
3. Гра “Мандрівка” (варіант 2 - “ Тарілочки ”): із визначених кубиків складемо слова “чай”, “хліб”, “ягоди”, “салат”, “каша”.
4. Робота із загадками.

Заняття 24

План

1. Командна гра “Хто швидше?”.
2. Гра “Ферма” з використанням фігурок домашніх тварин.
3. Гра “Яке слово я задумав?”.
4. Гра “Чарівник”.

Діти з вадами слуху подають кубик педагогу й кладуть руку йому на шию, під підборіддя, щоб «почути» звуки руками.

4. Пишемо імена

Після власного імені дитина може написати: МАМА, ТАТО, ДІДУсь, БАБУся, їхні імена, імена братів, сестер. А далі – клички домашніх улюбленців (котика, песика), назви іграшок (машина, посуд, лялька тощо).

У групі дитсадка: «Хто знає ім'я мами? Напишемо його кубиками».

5. Що ви хочете з'їсти?

Указкою по таблиці будемо писати замовлені страви й продукти. « Їмо » БАНАНИ, ДИНі, ЯБЛУКА, ВИШні... «З'їв» МОРОЗИВО – виходь, дай другому указку: САРДЕЛЬКИ, кІНДЕР-сюРПРИЗ, ТОРТ... використовуємо кубики з розділовими знаками, з позначкою «проміжок між словами».

6. Яке слово тобі написати?

За твоїм вибором, яке ти хочеш, будь-яке. Своє слово краще запам'ятаєш. З перших занять готуємось до того, що будемо писати сотні слів. Указкою по таблиці, кубиками. Усе це дуже швидко, не треба дошки, крейди, паперу.

- Що тобі написати? Комп'ютер?

Дуже знайоме слово.

Пересуваючи указку і називаючи одиниці мовлення, напишемо це слово. Уся група стежить за переміщенням указки, підказує, випереджаючи педагога.

- Хочете, напишемо це слово кубиками?

Звичайно, хочуть.

- Несіть КО !

Діти на столі шукають потрібний кубик. Педагог підказує (якщо є в цьому потреба):

- Великий, дерев`яний КУКОКАКЕКИК. Ось він на таблиці. Хто наголос поставить?

Діти вже знають, що кубик з наголосом ставиться над тим складом, який вимовляється “протяжно”.

Дівчинка хоче написати слово “кошеня”, а хлопчику потрібен “КРАЗ”.

Пишемо будь-які слова. Виникає потреба перевірки “сумнівних” голосних і приголосних: весна (ве`сни), дерево (дере`ва), веселка (ве`село), нігті (ніго`ть).

Утримайтесь поки що від “Чому?” і правил.

Завдяки багаторазовому ненав`язливому показу і вимовлянню, що супроводжує написання слів, діти досить легко оволодівають механізмами перевірки і самі починають підказувати перевірочні слова.

7. Смішні слова

Дитина поєднує 3-4, а то й більше кубиків і просить педагога їх прочитати.

Педагог бере руку дитини і, проводячи нею зліва направо вздовж кубиків, читає чудернацькі слова. “Нема такого слова. Що це ти придумав?” – “У мене прочитайте, у мене!” - просять інші. Їм до вподоби вигадувати слова.

Навчаємось писати й прочитувати слова зліва направо, озвучувати кубики. І кожного разу – нове, придумане тобою слово, і кожного разу – смішно й цікаво!

8. Власні імена і прізвища

Кожна дитина повинна знати власне ім`я та по батькові, прізвище, адресу, номер телефону, імена та прізвища батьків. Педагог з кожною дитиною пише на таблиці 1 і на кубиках ці дані.

У членів сім`ї запитуємо імена, по батькові, прізвища батьків, родичів; у дитячому садку – виховательки, у школі – класного керівника, директора школи, учителів.

У кубиків також, між іншим, є “імена” й “прізвища”: У-О-А-Е-И – голосні тощо.

Заняття 16

План

1. Співаємо за таблицею 1.
2. Гра «Класифікація –2».
3. Вправа «Яку пісеньку тобі заспівати?»

Заняття 17

План

1. Гра «Сардельки й сосиски».
2. Гра «Класифікація –2».
3. Гра «Братики й сестрички».
4. Робота із складовими картинками.

Заняття 18

План

1. Співаємо за таблицею 1 по горизонталях.
2. Гра «Класифікація –3. Поїзди».
3. Гра «Готуймо обід».
4. Робота із складовими картинками.

Заняття 19

План

1. Співаємо за таблицею 2 по вертикалях.
2. Гра «Хто знає, що це?».
3. Гра за таблицями «Де такий склад?».
4. Робота із складовими картинками.

Заняття 20

План

1. Співаємо за таблицею 2 по вертикалях.
2. Вправа «Живе слово».
3. Вправа “Які слова сьогодні писатимемо?”.
4. Робота із складовими картинками.

Заняття 12

План

1. Співаємо за таблицею 1 по вертикалях.
2. „Написання” слів за таблицею 1.
3. Гра «Чарівна торбинка».
4. Робота із складовими картинками.

Заняття 13

План

1. Співаємо за таблицею 1 по вертикалях.
2. «Написання» імен батьків на кубиках з уживанням наголосу й кубиків ВЛ (велика літера).
3. Гра «Кубики розбіглися».
4. Вправа: на стільчик сідає та дитина, чие ім'я напише кубиками педагог.

Рекомендації: На цьому етапі використовуються картки з іменами та прізвищами дітей для вправ. Їх можна прикріпити на вагончики іграшкового поїзду і запропонувати дітям вгадати, хто в якому вагоні поїде на заняття.

Заняття 14

План

1. Співаємо за таблицею 1 по горизонталях.
2. Вправа «Прочитай кубик у сусіда».
3. Гра «Твоє слово».
4. Робота зі складовими картинками.

Заняття 15

План

1. Гра «Знайди задуманий кубик».
2. Гра «Класифікація» -1.
3. Командна гра “Башти, що співають. Башти, що говорять”.
3. Гра «Зваримо борщ, компот».

9. Командна гра

Кожна команда “викладає” своє слово. Робота складна, тому що діти зазвичай грають не разом, а кожний за себе. Часто відбувається так, що одна дитина пише слово, а інші просто тупцяються поруч. Тому треба підбирати команди, враховуючи, чи добре оволоділа навичками читання кожна дитина.

У процесі гри доводиться навчати дітей колективної праці, розподілу обов'язків.

У кінці гри команда-переможець отримує приз. Приз можна замінити іншими формами нагороди: написати ім'я та прізвище кожного з цієї команди, поаплодувати переможцям тощо.

10. Вправа “Башти, що співають”. “Башти, що говорять”

Педагог пропонує дітям самостійно побудувати башти за зразком. Коли башти споруджено, педагог повідомляє, що вони незвичайні, чарівні. Кубики, з яких вони побудовані, вміють співати. У кожного кубика є своя пісенька. Отже, башта така що “співає”. Дитина вибирає з башти будь-який кубик, педагог читає-“проспівує” зображені літери і склади так, як і у грі “Який кубик тобі проспівати?”.

У цій грі башти ще й “говорять”: педагог озвучує ту одиницю мови на кубику, на яку вказала дитина. Педагог не забуває охарактеризувати кожний проспіваний чи прочитаний кубик: «У тебе великий залізний кубик». Співає: БУ-БО-БА-БЕ-БИ-Б”. Співати слід повільно, так, щоб дитина встигла почути і зіпівставити озвучене і його графічне зображення на кубику.

11. Співаємо за таблицею 1

Діти стоять обличчям до таблиці і педагога. Педагог стоїть праворуч від таблиці і тримає в руках указку.

Педагог: «Ось таблиця. На ній також є пісеньки, як і на кубиках. Уважно дивіться на кінчик указки. Я вам буду показувати склади й співати пісеньки. Слухайте й підспівуйте мені». Педагог, не поспішаючи, підносить указку до великого золотого кубика: «Це великий золотий кубик У-О-А-Е-И (співає на мотив гами, повільно пересуваючи указку вниз). Співати треба старанно! (підтримує намагання дітей підспівувати педагогу). Добре!»

Аналогічно педагог проспівує усі стовпчики на таблиці 1, слідкуючи за реакцією дітей. Якщо діти втомилися, а таблиця не доспівана, вводимо ритмічні рухи:

- коли співаються склади на великих складах (тверді приголосні), діти піднімають руки вгору.

- коли співають склади маленькі (м'які приголосні) – діти присідають. Склади великі співають нижчим голосом, маленькі – вищим.

Діти можуть самі придумувати рухи (торкатися голови, живота, шиї тощо). Це сприяє розвитку слухового, зорового аналізаторів, навчає переключати увагу.

Дитина стоїть на стільчику з указкою перед таблицею. Педагог - за спиною дитини і своєю рукою тримає руку дитини з указкою. Спочатку співають разом. Трохи пізніше, коли діти засвоюють ці вправи, кожна дитина співає ці пісеньки самостійно. Педагог та інші діти підспівують.

Таблицю краще проспівувати повністю на кожному занятті. Якщо діти втомлюються – можна розподілити на частини спів за таблицею. Головне завдання – не дати дітям втратити інтерес до цього заняття. Якщо діти самі вибиратимуть, яку пісеньку співатимуть, інтерес дітей не втрачається.

Пізніше вводиться складніший вид роботи: проспівування таблиці по горизонталі. Педагог стоїть перед таблицею, пересуває указку зліва вправо і співає на мотив,

Заняття 8

План

1. Співаємо за таблицею 1 по горизонталях.
2. Бесіда про «залізні» кубики.
3. Читаємо казку. Імена персонажів складаємо кубиками.

Заняття 9

План

1. Співаємо за таблицею 1 голосні й «залізні» склади та літери.
2. Гра «Відгадай слово».
3. Гра «Братики».

Заняття 10

План

1. Співаємо за таблицею 1 голосні й «дерев'яні» склади і літери.
2. Бесіда за таблицею 1 про тверді й м'які приголосні (на основі гри «Класифікація»).
3. Гра «Класифікація» -2.

Заняття 11

План

1. Гра «Подивись і повтори».
2. Гра «Де такий склад?».
3. Вправа «Написання» слів за таблицею 1 (імена близьких родичів і своє ім'я та прізвище). Індивідуально з кожною дитиною.
4. Гра «Магазин кондитерських виробів».

Заняття 4

План

Організаційний момент. Діти входять до кімнати, де на полиці написано слово СПІВАЙМО.

Педагог: «Угадайте, що ми зараз будемо робити?»

Діти намагаються прочитати написане. Вправа «Співаємо за таблицею 1».

Заняття 5

План

1. Співаємо за таблицею 1 по вертикалях.

2. Співаємо за таблицею 1 по горизонталях.

3. Вправа «Яке слово тобі написати?».

4. Гра «Смішні слова».

Проспіває педагог, діти підспівують.

Заняття 6

План

1. Співаємо за таблицею 1 по вертикалях.

2. Співаємо за таблицею 1 по горизонталях.

3. Вправа «Власні імена і прізвища».

4. Гра «У кубиків теж є свої імена і прізвища».

Заняття 7

План

1. Співаємо за таблицею 1 по вертикалях.

2. Діти розповідають про «золоті» звуки (голосні).

3. Бесіда про літеру Ї.

4. Вправа. Діти вибирають кубик золотий (з голосним) і розповідають про нього.

5. Гра «Улюблена іграшка».

який пропонують діти або педагог. Спів за таблицею повинен бути красивим, виразним. Не можна поспішати, щоб діти встигали слідкувати очима за указкою, не соромились своїх вокальних даних і почували себе впевнено.

12. Гра «Улюблена іграшка»

Діти разом з педагогом «пишуть» назву найулюбленішої іграшки. Якщо іграшка має ім'я чи прізвище (лялька Даша, песик Жучка, мавпочка Джуді тощо), педагог уводить або закріплює поняття «Велика літера» (ВЛ) і ставить кубик ВЛ на перший склад слова. У процесі гри діти по чергово отримують можливість показати свою улюблену іграшку іншим дітям, назвати її. Не забудьте про наголос!

13. Читаєте казку «Рукавичка» (чи іншу)

Завдання дітям: Скласти з кубиків імена персонажів казки: Дід, Жабка, Миша та ін. Поясніть, що назви персонажів твору треба писати з великої літери. З цією метою використайте кубик, що позначає велику літеру. Розставте наголоси у цих словах, використавши відповідні кубики.

На таблиці указкою ці слова «пишуть» діти, що відчують утруднення в роботі з кубиками. На закріплення пропонується гра в поїзд або інша рухлива гра.

Указкою покажіть один склад (будь-який). Хай хтось з дітей дасть повну інформацію про цей склад. Це можна робити на кожному занятті. Інколи робіть так, щоб дитина вибрала якийсь кубик (чи блок на таблиці) і розповіла про нього все, що знає.

14. Відгадай слово

Біля столу з кубиками напроти педагога на стільчику сидять діти. Поряд з педагогом стоїть ще один стіл, на якому 4-5 різних предметів чи іграшок (м'яч, ножиці, книжка, лялька тощо). Діти називають предмети. Педагог наголошує на тому, що

предмети треба називати так: м'яч (а не м'ячик), книга (а не книжка). Педагог пропонує вгадати, яке з цих слів він зараз напише. Слово на очах дітей складається з кубиків. Дехто з дітей угадує вже з першого кубика це слово. Педагог його «дописує» до кінця. Той, хто відгадав слово, прочитає його ще раз. Педагог послідовно веде палець дитини від кубика до кубика. Після цього слово читається хором. Переможець бере зі столу відповідний предмет і кладе його біля себе.

Згодом кількість предметів може бути збільшена до 8-10. Якщо діти добре виконують завдання, це означає, що вони готові до роботи зі складовими картинками й до більш складних завдань.

15. Гра «Братики»

Педагог: У кубиків є братики. У великих – маленькі (молодші), а у менших – великі (старші). Вони у нас усі перемішались. Знайдімо старших і молодших братиків і поставимо їх поряд.

Педагог ставить перший кубик (сю-сьо-ся-се-сі-сь) боком СЯ і просить дітей знайти йому старшого брата. Діти ставлять поряд кубик СА. Пара складів прочитується. Аналогічно триває пошук 5-6 пар. Варто звертати увагу на артикуляцію і відмінність у вимові твердих та м'яких приголосних.

16. Подивись і повтори

Педагог пропонує написати кубиками ім'я одного з дітей (педагог і сам може назвати ім'я дитини). Слово «пишеться» кубиками. Власнику цього імені треба відвернутися. У цей час педагог змінює розташування кубиків. Дитині пропонують обернутися й відновити ім'я по пам'яті. Усі інші учасники гри можуть активно підказувати, але не втручатися у процес відновлення слова. Згодом так само грають з іменами інших дітей.

У подальшому цю гру можна проводити на основі будь-якого лексичного матеріалу.

Якщо дитина не може виконати цього завдання, нехай вибере собі помічника.

Педагог використовує їх, керуючись власним чуттям, у зручній для нього послідовності, враховуючи кількість дітей в групі (класі), їх вік, рівень розвитку, темперамент і навіть настрій.

Методика М. Зайцева незвична, нетрадиційна, а тому засоби й прийоми роботи з дітьми треба накопичувати, шукати. Часто запитують про програми занять. Вважаємо, що педагог сам буде планувати роботу з дітьми, творчо ставлячись до своєї справи. Наша книжка і є базисною програмою. Успішних позанятійно і поурочно розписаних програм не буває.

Додаток № 1

Орієнтовні плани занять за таблицями і кубиками М. Зайцева

Заняття 1

План

1. Показ і огляд кубиків. Показ наповнювачів.
2. Вправа «Яку пісеньку тобі заспівати?»
3. Як тебе звуть?
4. Колективне «написання» імен дітей кубиками.

Заняття 2

План

1. Озвучуємо обрані склад і літеру.
2. Колективне «написання» імен дітей кубиками.
3. Вправа «Башти, що співають», «Башти, що говорять».

Заняття 3

План

1. Співаємо за таблицею 1 по вертикалях.
2. Озвучуємо обраний кубик.
3. Гра «Що ви хочете з'їсти?».
4. Гра «Обід».

З двох однакових книжок, гарно ілюстрованих, але з дрібним шрифтом, можна влаштувати книжку – виставку, зібравши книжку на аркушах й підклеївши до них текст, набраний на комп'ютері великим шрифтом. Найкраще підходять для таких виставок книжки з великими ілюстраціями і малими текстами. Аркуші розташовуються на стіні не на рівні очей, а вище. Діти читають стоячи, підвівши голову (згадаємо про поставу). Через день - другий текст знають, демонструють батькам, як вони вже “ по-дорослому” читати вміють.

57. Книжка – колективка.

Діти отримують однакові книжки, гарно ілюстровані, з великим шрифтом. У педагога така ж. Він голосно і виразно читає вголос, діти читають “внутрішнім голосом”. Ця робота для них дуже важлива. Починаємо з 5 – 10 хвилин, поступово збільшуємо дозу до півгодини. “Внутрішній” голос до того міцніє, що діти пропонують: “А можна, я спробую?” У декого вже виходить непогано. Дуже важливо на цьому етапі прищепити правильну поставу, вибір оптимальної відстані від очей до книжки. Необхідно пояснити дітям, що читати їм поки що треба тільки при денному світлі, що сторінки книги повинні бути гарно освітлені.

Можливо, запропонований вид роботи треба проводити протягом не одного року. Розпочавши у дитячому садку, слід перенести його до початкової школи, дбайливо добираючи літературу. Діти гарно сприймають байки Л. Глібова, оповідання Б. Грінченка, Олени Пчілки, Марка Вовчка, поезію Т. Шевченка, О. Олеса, новели Г. Тютюнника та інше.

Читаючи, ділимо тексти на інтонаційно-змістові уривки, поступово збільшуємо періоди. Відзначимо, що “вторення” – прекрасний засіб оволодіння читанням і для дорослих, що вивчають іноземні мови.

Важливо, що читає дитина, що їй читають, тобто якими текстами прищеплюють любов до рідної мови.

Згадані види робіт перевірені часом і практикою.

17. Гра «Де такий склад?»

Варіант 1

Педагог пропонує дитині знайти на таблиці 1 склад, який він назве: «Де МИ? Знайди РА. Покажи ЛЮ». Дитина указкою вказує на потрібний склад.

Варіант 2

Дитині пропонується знайти названий склад у таблиці і такий же склад на кубику. Послідовність виконання завдання: дитина повинна знайти названий склад на кубику, а потім – на таблиці. Якщо дитина не впоралася із завданням, педагог допомагає знайти названий склад на кубику, а дитина знаходить цей склад на таблиці самостійно.

18. Магазин кондитерських виробів

Педагог пропонує дітям відвідати магазин кондитерських виробів і вибрати ласощі. Гра проводиться у межах теми «Продукти» і сприяє поповненню активного словника дітей. Коли діти напишуть назву кожного продукту («тістечко», «торт», «морозиво» тощо), його «з'їдять», тобто прочитають. Наголос ставиться обов'язково у кожному слові.

19. Гра «Чарівна торбинка»

Педагог показує дітям красиву торбинку, в якій лежать 4-5 найбільш придатних для співу кубиків з літерами і складами, що часто вживаються, а саме: У, О, А, Е, И, МУ, МО, МА, МЕ, МИ, М, КУ, КО, КА, КЕ, К тощо.

Дитина дістає з торбинки кубик, намагається проспівати його (якщо треба – педагог допомагає), знаходить і показує указкою відповідний стовпчик на таблиці. Пісенька кубика співається дитиною разом з педагогом ще раз. Краще, якщо діти самі знаходять потрібний стовпчик у таблиці.

На наступних заняттях педагог кладе у торбинку кубику, які не тільки закріплюють навички читання, а й сприяють автоматизації у дітей деяких звуків, «відпрацюванню» глухих чи м'яких звуків тощо.

20. Гра «Подарунок на день народження»

Педагог пропонує дітям пофантазувати на тему подарунків на день народження. Слова-назви подарунків пишуться і читаються всією групою.

21. Гра «Кубики розбіглися»

Діти заходять до кімнати і бачать, що педагог розклав кілька кубиків. Біля кожного кубика є табличка з іменем дитини. Діти повинні знайти і прочитати таблички із своїми іменами і взяти свій кубик у руки. Тепер педагог пропонує кожній дитині проспівати (прочитати) склади на своєму кубуку.

З часом біля кубиків можна покласти таблички з іменами і прізвищами дітей.

22. Гра «Прочитай кубик у сусіда»

Варіант 1

Запропонувати дітям обрати собі по одному кубуку. Хтось із дітей за вказівкою педагога показує свій кубик комусь іншому. Тому, кому показали кубик, запропонувати проспівати або прочитати усі склади на ньому. Потім діти міняються ролями.

Варіант 2

Хтось із дітей за пропозицією педагога вибирає будь-який кубик і показує сусідові. Той у свою чергу знаходить указкою відповідний склад на таблиці. Склад на кубуку й таблиці прочитується. Активність педагога у цій грі мінімальна.

23. Гра «Твоє слово»

Дітям пропонується нова гра. Для цього пропонуємо одній дитині вийти з кімнати, а іншим – разом з педагогом придумати і скласти слово. Своє слово може запропонувати і

54. Вірші – плакати.

Діти, що оволоділи читанням, люблять перечитувати знайомі тексти, демонструвати своє вміння. При неодноразовому перечитуванні знайомого тексту дитина закріплює навички, які допоможуть їй озвучити незнайомий текст.

Вірші – плакати знайомлять дітей з творами видатних письменників (наприклад, байки, акровірші, загадки Л. І. Глібова, поезія Т. Г. Шевченка, Я. Щоголева, Олени Пчілки, інші). Вірші можна набирати крупним шрифтом на комп'ютері, бажано додати ілюстрації.

55. Пісні – плакати.

Легше і швидше навчають читанню ті педагоги, що співають. “Співали, грали, танцювали, притоптували і якось між тим читати навчилися”, – кажуть батьки про заняття в таких групах.

Поки що плакати з піснями педагогам доводиться робити самим. Багаторазове приспівування пісеньок не тільки зміцнює навички читання, але й допомагає вивести голос назовні.

56. Книжка – виставка.

Тільки тепер, потренувавшись на текстах, дітей можна допускати до книжок з великим шрифтом. Дітей готували до цього поступово, зменшуючи розмір літер: кубики – таблиці – складові картинки – загадки – скоромовки – вірші й пісні на плакатах.

Діти навчались охоплювати поглядом 2-3 слова й озвучувати їх. На диктантах з указкою звикли до абзацу, великої літери, розділових знаків, правильної інтонації. Нікого не дивує, що інколи слова пишуться трохи інакше, ніж вимовляються. Діти звикли очима відстежувати рядки, переходячи з одного на інший.

*Вибіг Гришка на доріжку,
На доріжці сидить кішка.
Взяв з доріжки Гришка кішку.
Хай спіймає кішка мишку.*

Тече річка, пече пічка

Жив був жук, жук жив – був

Боронила борона небороноване поле

*У перепела з перепілкою п'ятеро перепеленят
Полов Прокіп кріп, прополов, переполов.*

*Орел на горі, перо на орлі.
Гора під орлом, орел під пером.*

Карл у Клари вкрав коралі

*Прийшов Прокіп - кипів окріп.
Пішов Прокіп - кипить окріп.
Як при Прокопі кипів окріп,
Так і без Прокопа кипить окріп.*

Щипле дівчинці мороз ніжки, ручки, щічки, ніс.

Для набуття й закріплення навичок читання скоромовки дуже корисні: кожна для тренування чіткості мовлення перечитується кілька разів.

А чому скоромовки не поєднати з письмом? Хоча б обводити їх олівцем.

педагог. Обговорення слова відбувається неголосно. Слово «пишеться» колективно. Запрошується до кабінету той, хто буде «водити». Він повинен прочитати слово. Добре, якщо дитина справиться із завданням. Підказувати не можна. Коли дитина прочитала слово, всі діти аплодують. Вибирається новий ведучий. Гра триває далі.

24. Гра «Знайди задуманий кубик»

У центрі кімнати – стіл з кубиками. Діти стоять навколо нього. Педагог стоїть неподалік і пропонує нову гру: прослухати «пісеньку» кубика і знайти його. Завдання дітей полягає у тому, щоб якомога швидше знайти цей кубик. Той, хто знайде його першим, показує усім дітям. Цей кубик – його, виграний. У кінці гри підраховують кількість виграних кубиків у кожної дитини і визначають переможця.

Якщо діти не можуть знайти зазначений кубик, педагог на короткий час показує відповідний стовпчик на таблиці. Діти, поглядаючи на нього, шукають кубик на столі. Пізніше обходяться без таблиці. Подібних кубиків є кілька. Тому заданий кубик можуть знайти одразу кілька дітей.

Ускладненням цієї гри є робота зі складання слів з кубиків, виграних дітьми.

25. Класифікація-1

Кубики лежать на столі. Пропонуємо хлопчикам на один стіл переносити великі кубики, а дівчаткам на інший – маленькі, голосно й чітко читаючи усі кубики. Якщо вміємо їх швидко повертати, це займе зовсім небагато часу. Спочатку називаємо усі великі, потім - маленькі.

Педагог демонструє особливості твердих і м'яких, їх схожість і відмінність.

Класифікація -2

Кубики знову на столі. Пропонуємо дітям перенести на один стіл “залізні” кубики, на інший - “дерев'яні” (залишаться лише “золоті” й ті, що з апострофом) та називаємо їх. Що

відбувається? «Звучання» кубиків демонструє відмінність між дзвінками та глухими. Цей ефект переважає будь-які науково-методичні «розповіді».

Класифікація -3 «Поїзди»

Поставимо на лівий край полиці кубик з А і запропонуємо дітям розташувати праворуч кубики зі складами, що мають таку саму літеру. Повинно утворитися щось на зразок такого: АДАСАКАВАТАМАПАНАБАГАСАРАХАЖА...

«Поїзд» завдовжки до двох метрів. Зразу ж попередимо, що принести можна лише по одному кубику. Завдання педагога при потребі – підказувати дітям: - Став ДА, став СА, став КА.. стежити, щоб кубики не переверталися і не ставали боком.

На полиці залишаться тільки великі кубики і кілька маленьких. На столі тільки маленькі та один великий. Тепер, ставлячи по чергово кубик із значком наголосу над кожним складом, озвучуємо «вагончики» (а діти уже допомагають): ДА СА КА ВА ТА МА ...

Зразу ж ставимо друге завдання. Виставивши на нижню полицю маленький «золотий» кубик із літерою Я, пропонуємо: «Несіть і ставте на полицю усі кубики з такою літерою». Педагог знову підказує: «Став ТЯ, став ЛЯ, став МЯ, став ВЯ». Виходить щось на зразок я тя ля ня фя ля вя кя пя ся гя зя бя хя дя мя дя ря...

Знову прочитуємо, наголошуючи по чергово кожен склад. На полечках утворилися два поїзди із зімкнутих великих та маленьких кубиків. І тут же починається нова гра.

– Так, добре.

– Телеба-чення.

– Можна.

– Телебаче-ння.

– Можна

– Телебачен-ня.

– І так можна.

– Телебаченн-я

– Ні, одна літера не переноситься.

– Віддаль. Ві-ддаль

– Так не можна.

– Від-даль.

– Добре.

– Відд-аль

– Ні, одну букву від кореня не годиться відривати. Склад розривати теж не можна.

– Відда-ль

– Так не можна: розірвали склад. Одну літеру з м`яким знаком не переносимо.

– Слова для вправи: Азія, сім`я, б`ю, бур`ян, будинок, день, степ, дорога, гай, Т.Г. Шеченко, сестра (се-стра, сес-тра, сест-ра).

53. Читання скоромовок

Читання для дитини – нелегка робота. Прочитав речення, потрудився – дізнайся про щось нове, корисне, цікаве чи веселе. Матеріалом можуть стати прислів`я, приказки, загадки, надруковані крупним шрифтом на картоні. Наголошені склади виділяються одним кольором.

Чи зустрічалися вам діти, яким би не подобалися скоромовки?

Сів шпак на шпаківню, заспівав шпак півню: “Так, як ти, не вмію я. Ти не вмієш так, як я”.

Завдання:

Поділіть на кубиках складені слова на склади: ко-ло-дязь; зó-шит; Кí-їв; ó-ко; шí-я; сім`-я'; кú-би-ки.

Покажіть указкою ці слова на таблиці:

КО («стук» указкою), ЛО («стук» указкою внизу дошки), дязь («стук» указкою).

Підсумки:

Що ви дізналися про склади? Скільки літер може бути у складі? (від 1 до 5).

Педагог пояснює, що в кожному складі обов'язково присутній один голосний звук (не більше!), а приголосних може бути один, два, три. А може і взагалі приголосний не зустрічатися.

Приклад: а-лє-я; я; гедзь (5 букв у складі, звуків – 3).

Такий хід ознайомлення із складом більш прийнятним є для шкільного навчання.

52. Правила переносу слів дуже зручно вивчати з кубиками.

Даний вид роботи опановується за програмою початкової школи.

Для нього знадобляться полиці – «рядки». На верхньому рядку виставляємо слово. Біло-зелений кубик, який нам потрібен зараз через те, що на ньому є рисочка, – знак переносу.

– Яке слово будемо переносити? Акація? Складайте слово з кубиків.

– А-кація. Можна?

– Ні, одна літера не залишається.

– Ака-ція.

– Можна.

– Акаці-я.

– Ні, не можна: одна літера не переноситься.

– Телебачення? Добре. Складаємо це слово з кубиків.

– Те-лебачення.

– Можна, але теле – давньогрецькою мовою означає «вдалині». Краще було б це «теле» не ділити.

– Теле – бачення.

26. Сардельки й сосиски

Розберімо “поїзд” з великих кубиків на “сардельки”, а “поїзд” з маленьких кубиків – на “сосиски” по три-чотири кубики: А ДА КА ВА ТА МА ЙА ПА НА БА ГА СА РА ХА ЖА ЛА ВА ЦА ПА РА ФА БА ША ЧА ЩА КА ЗА НА ТА МА – “сардельки”, я тя ля ня фя ля вя кя пя ся гя зя бя хя дя мя дя ря – “сосиски”.

Використовуючи біло-зелений кубик, прочитаємо “сардельки” та “сосиски” з наголосом на першому, другому, третьому і четвертому (якщо він є) складі. Для чого? – Щоб не розповідати, а показувати, що таке наголос, характеристика наголошених і ненаголошених складів.

27. Братики й сестрички

Майже всі великі кубики мають своїх “сестричок” серед маленьких кубиків, а в усіх маленьких є “братики” серед великих. Треба зібрати їх: А-я, ЛА-ля, МА-мя, НА-ня, РА-ря, ВА-вя, ЗА-зя, БА-бя, ДА-дя, ГА-гя, СА-ся, ПА-пя, КА-кя, ТА-тя, ЖА-жя, ЧА-чя, ЦА-ця, ША-шя.

Можна виконати такі ж вправи з У-ю, Е-є, І-і. Можна співставити приголосні з апострофом і з м'яким знаком, наприклад: Д'-дь, З'-зь, Р'-рь тощо.

Ці вправи незручно проводити без полиць.

Діти усе швидше знаходять кубики і вже можуть складати з них слова.

28. Готуймо обід

Скористаймося цим і запропонуймо дітям “приготувати обід”: БОРЩ, КАША, ХЛІБ, МАСЛО, РИБА, КОМПОТ, ЯГОДИ, ЧАЙ.

Педагог трохи допомагає: пильнує, щоб писали зліва направо, не перевертали кубики, доручає комусь поставити наголос тощо. Сидіти не треба - діти бігають від столу до полиць, літери на кубиках і на таблицях добре видно, вони

помітні з відстані у кілька метрів.

“Обід” приготовано. Разом з педагогом, який ставить наголоси на наголошені склади, діти зачитують назви страв.

А тепер – гра “Хто знає, де чай? Де хліб?” (і т. ін.)

У руках дітей указки. Від полицки з виставленими на ній словами треба відійти подалі, щоб усі слова було добре видно. Дитина, яка першою вказала задане слово, віддає указку педагогу та відходить вбік (якщо є можливість) – займатися своїми справами. А несміливим, нерішучим дітям педагог допоможе знайти потрібне слово. Не залишайте останньою одну дитину. Нехай двоє, взявшись за руки, разом шукатимуть нове слово і згодом приєднаються до групи.

Слова на полиці переставляються для продовження гри. Через 3-4-5 разів пропонуємо дітям нову гру. З кубиків складемо 5-6 слів.

29. Хто знає, що це?

Ставлячи кубик із значком наголосу на наголошений склад слова, запитуємо: “Хто знає, що це?” – “Ягоди!” – вигукнув хтось і вийшов уперед. – “А це що?” – “Каша!”. Коли усі вийдуть, слова поміняємо місцями і почнемо усе з самого початку.

Дитина навчається сприймати усе слово не “частинами”, а повністю. Відзначимо: в останній грі вже не звуки перетворюються у знаки, а знаки у звуки; переходимо до вправляння у навичках читання.

30. Гра за таблицями

Запрошуємо двох дітей з різних команд. “Хто швидше знайде МИ?”. Виграє та отримує очко (бірку, мітку) той, хто покаже “МИ” першим. Пропонуємо наступну ігрову вправу. “Хто швидше знайде Ш? ... КА?”. І т.д. У кінці гри полічимо кількість очок (бірок, міток) у кожній команді.

Гра азартна. Діти вигукують, підказують. А підказувати не вміють. Треба їх навчити: “Не викрикуйте “вище”, “нижче”, “лівіше”, “правіше”? Краще кажіть: “маленький”, “залізний”, “великий”, “дерев’яний”.

Можна використати малюнки (зображення тварин, птахів, комах тощо).

Діти “читають” алфавіт, добирають це слово на кубиках, “показують” на таблиці указкою.

50. Наголос.

Педагог пояснює, що таке наголос, - вимовляння якогось складу з більшою силою (у порівнянні з іншими складами).

Завдання:

Скласти з кубиків і «показати» на таблиці указкою речення:

Ми сходили на гору.

Ми сходили на гору і вчасно повернулися додому.

Питання:

Як вплинув наголос у слові «сходили» на його значення?

Відповідь:

У першому реченні – піднімалися.

У другому реченні – прийшли і пішли.

Завдання:

Поставте наголос і в інших словах: *обра́зи, о́брази, о́брази* (ображають, герої твору, ікони).

- Що означають ці слова?

- Поясніть значення слів: *алфаві́т, абéтка, áзбука* (поставте наголоси).

51. Склади у словах

Педагог пояснює, що таке склад у слові (частина слова, що вимовляється одним поштовхом повітря).

О́-зе-ро

А-бéт-ка

Ал-фа-ві́т

А́з-бу-ка

Ма́-ма

Та́-то

Бра́т

49. Робота з алфавітом.

“Написані” кубиками тільки початкові букви. Діти “дописують” усі інші. Те саме виконується указкою на таблиці.

Акула
Бізон. Білка
Вовк. Верблюд
Гадюка
Гава
Дятел
Ему
Єнот
Жук. Жаба
Зебра
Індик
Їжак
Йорж
Кабан
Лебідь
Морж
Нерпа. Носоріг
Орел. Ондатра
Папуга. Півень
Рись. Риба
Слон
Тигр
Удав
Фазан. Фламінго
Хамелеон. Хом’як
Цап
Чапля
Шкапа. Шакал. Шимпанзе
Щука
Ь кінь
Юрок
Як. Ягня. Ягуар. Ящірка.

31. Живе слово

- ЗА, іди до мене!
- Й!
- ЧИ!
- КИ!
- Що вийшло?
- З А Й Ч И К И !!

Пишіть кубиками чи указкою по таблиці за будь-якої можливості 20-30 разів і більше. Назву казки, імена персонажів, “важкі” слова, назву місяця, днів тижня, вітання з днем народження, зі святом, ім’я виховательки й т. ін. Наприклад:

– Тільки назви домашніх тварин.
– Тільки назви диких тварин.
– Тільки назви комах.
– Тільки назви квітів.
– Тільки назви фруктів (овочів, меблів, одягу тощо).

32. Гра “Які слова сьогодні писатимемо?”

Хтось з дітей запропонує слово для написання. Хто пропонує, той бере указку і “пише” по таблиці, а інші - на кубиках (або навпаки). Можна це робити вдвох, втрох, вчотирих. Якщо важко це зробити – педагог бере своєю рукою руку дитини з указкою, і разом виконують це завдання.

33. Вправа “Ламана лінія”

Підберіть слова із складом ВА, МА, ЛЯ ... “Мандрівка”. Поставимо на полицю паровозик (іграшку), за ним – вагончик (слово з кубиків). Хто поїде у першому вагончику?

– ВАНЯ.
– У другому? ...

Поїзд відправляється. Гудок! Ідемо. Станція – вийшли, щоб відпочити, погуляти. У цей час переставляються “вагони”. Хто де їде? Хто в цьому вагончику? Шукаємо

відповідні кубики. Де їде дідусь? Добираємо відповідні кубики. Добираючи кубики, діти читають.

Складаючи з кубиків слова ми можемо використати і “призми” із складами фю-фью-фі, хю-хью-хі, шю-шя-ші, чю-чя-чі, жю-жя-жі. Добираючи кубики й “призми”, ставимо поряд їх так, щоб між ними не було зазорів, щоб сторона “призми” щільно прилягала до сторони сусіднього кубика. Таким чином утворюється “ламана лінія”.

Складаємо слова: фіалка, орхідея, фюзеляж, Панфьоров, подорожжю, підніжжя, жінка, ніччю, обличчя, чіпси, затишшя, шість, щітка, хімія, кювет, довкілля.

У нас утвориться “ламана” лінія із складів.

Треба зауважити, що склади гю-гьо-гя, фю-фью-фі, хю-хью, кю-кя не зустрічаються в українських словах, а лише у словах іншомовного походження, найчастіше у власних географічних назвах, іменах та прізвищах, наприклад: фюзеляж, кювет, фіорд, Панфьоров, Кяхта, Хьодла, Хюрбю, Огюст, Гюго, Веруккьо тощо.

34. Гра “Зоопарк”

Добираються кубики, з яких можна викласти певні назви звірів, птахів тощо.

35. Складові картинки

Знадобиться велика кількість карток, на лицьовій стороні кожної з яких є предметна картинка та слово під нею (зображене кубиками-складами), а на звороті – лише слово-назва цього предмета.

Орієнтовна тематика предметних зображень: «Що навколо росте?», «Хто біля мене живе?», «Продуктовий магазин», «Моя кімната», «Моя родина», «Одяг, взуття», «Народні свята», «Режим дня», «Казкові герої», «Ігри», «Меблі», «Продукти харчування», «Професії», «Спорт», «Дерева, кущі», «Трав’янисті рослини», «Зелена аптека», «Фрукти, ягоди», «Овочі», «Тварини України», «Комахи», «Природні явища», «Птахи України».

полечку). А після полечки – вальс (співають, танцюють). Відпочили. Тепер – час додому. Вишукувались по порядку і вирушили (лунає марш).”

Алфавітні „пісеньки”:

Марш (пісня «Їхав козак за Дунай»)

А Б В Г Д Е
Є Ж З И І Й (йот)
К Л М Н О П Р
С Т У
Ф Х Ц Ч
Ш Щ Ъ Ю Я
От і пісенька уся.
Букви всі ми проспівали –
Алфавіт запам’ятали.

Полечка (мелодія «Карапету»)

А Б В Г Д
Е Є Ж З И І
Ї Й (йот) К-Л-М-Н-О
П Р С Т У Ф Х
Ц Ч Ш Щ Ъ (м’який знак)
Ю Я танцювали так.
Ми абетку проспівали –
Букви всі запам’ятали.

Вальс (мелодія «Берізки»)

А-Б, В, Г, Д
Е-Є, Ж, З, И
І-Ї, Й (йот), К, Л, М
Н, О, П, Р, С
Т-У, Ф-Х-Ц-Ч
Ш-Щ, Ъ
та Ю-Я у вальсі кружляють отак.

47. Яку пісеньку тобі проспівати?

Продовження попередньої вправи “Яку пісеньку тобі проспівати?”. Трохи пізніше: “Яку пісеньку ми з тобою проспівємо?”. Дитина обрала в таблиці “пісеньку” (блок складів) і виконує її разом з педагогом.

Поступово починаємо опановувати й інші “пісеньки” з показом одиниць мови по таблиці № 1; алфавітні “пісеньки” (див. нижче).

“Пісеньки” не тільки сприяють швидкому й стійкому запам’ятовуванню складів, це ще й чудові мовленнєві вправи: блоки голосних, приголосних, ланцюжки складів та У-Ю, А-Я, Е-Є, И-І, проспівування тільки твердих складів і тільки м’яких, тільки дзвінких і тільки глухих, з наголосом на першому, другому й та ін. Виховуються навички, необхідні для майбутнього читання: рівномірне переміщення погляду по рядку, переведення його на наступний рядок, інтонаційне виокремлення розділових знаків.

48. Учимо алфавіт.

Педагог: Діти, ви вже знаєте всі літери, вмієте їх записувати. А чи знаєте ви, що літери розташовуються у певному порядку? Для чого це робиться?

Діти: Щоб не забути, не пропустити якусь літеру.

Педагог: Подивіться на цю книжку. Це словник. До нього ми звертаємося тоді, коли нам треба перевірити, як пишеться слово. А щоб знайти ці слова швидко, нам треба знати, на якому місці стоїть початкова літера. Запам’ятати порядок літер не так просто. Тому для вас придумана гра про азбуку (абетку, алфавіт).

„Одного разу літери вирішили піти до лісу на прогулянку. Встали одна за другою в ряд, вишикувалися і пішли. А щоб не було сумно – заспівали марш (з цим маршем колись козаки у похід вирушали - «Їхав козак за Дунай»). Прийшли, сіли на галявинці, відпочили. А потім літери вирішили потанцювати полечку (співають і танцюють

Ставте наголос на відповідні склади.

Використайте картки великі й малі. Розбивка на склади, запис слова на лицьовій (з картинкою) і зворотній (без картинки) сторонах. Ділити на склади краще без дефісів, рисочок, дужок тощо.

Вправи із складовими картинками.

1. Дітям дають по 5-6 карток лицьовою стороною.

- «Прочитайте» слово. (Заєць ... Котик... Корова...). Що під наголосом? (ЗА...КО...РО...)

Показавши картки 3-4 рази, перетасуємо їх і розкладемо на столі чи полиці зворотною стороною.

– Хто знає, де слон?

– Ось він !

– Забирай картку.

Набравши певну кількість карток (2-3 чи й більше), дитина виходить з гри. Після того, як «вийдуть» усі, гра повторюється.

2. Гру можна проводити в командному складі. Викликати по одному від команди.

3. Запропонуйте зібрати з кубиків такі ж слова, як на виданих картках. Хто швидше складе?

4. Для того, щоб діти уважніше придивлялися до літер і складів, що ділять слово на «шматочки», можна запропонувати їм розкласти всі картки на групи - перенести на його стіл картки із словами, що викладаються з двох, трьох, чотирьох, п’яти чи більше кубиків. Наприклад:

Слова з двох кубиків: бик, бики, коза, кіт, коти, кури, лев, лось, леви, миші, муха, рак, риба, риби, щука, цап, щур, кінь, теля, пес, жаба.

Слова з трьох кубиків: акула, баран, білка, вовк, дятел, гусак, жираф, заєць, зайці, котик, змія, кабан, корова, папуга, телята, олень, орел, півень, бджола, слон, собака, тигр, хом’як, лелека.

Слова з чотирьох кубиків: метелик, бегемот, дельфін, журавлі, журавель, кенгуру, кошеня, ведмеді, ведмідь, носоріг, пташка, равлик, курчата, черепаха, ящірки, лисичка, тетерук, бджола, кошенята.

Слова з п'яти кубиків: верблюд, крокодил, цвіркун, ведмежата, восьминіг, слоненята, страус, лисенятка, ховрашок, ховрашки, цуценятка.

Слова з шести кубиків: гладіолус, хризантема.

5. Гравці поділяються на дві команди. Для кожної педагог розкладає на столах 10 - 15 карток картинками донизу. Перевертати, підглядати не можна. Педагог виймає з пакета картку і оголошує: “Дятел”. Гравці оглядають свої картки, шукаючи “дятла”, щоб закрити його квадратиком-міткою. Хто першим накріє свої картки, той і перемагає.

6. Гра “Познач слово”.

На дошці (папері) написані слова. Гравці отримують стосик карток (їх трохи більше, ніж треба). Якщо у когось є ЛЕЛЕКА, треба виявити це слово і на дошці (чи папері) позначити його. Після пред'явлення кількох карток лицьовою стороною, розглядання картинок, написів і голосного колективного “прочитування” показуємо, перетасувавши, ті ж картки тією стороною, де нема картинки: “Хто знає, що тут написано?” Можлива робота з усією групою й з командами. Діти прагнуть отримати найбільшу кількість карток для команди або вийти з гри, набравши певну кількість карток.

7. Картки викладаються на столах картинками донизу. Перевертати не можна. Дитина має показати слово указкою на таблиці, прочитати його – тоді отримає картку.

8. Продуктовий магазин

Знайомлячись з картинками, розглядаючи їх, діти розносять “товари” по відділах: “Овочі”, “Фрукти”, “Бакалія”, “Кондитерські вироби”, “Хліб”, “Молочні продукти”, “М'ясо”, “Риба”, “Соки. Води”. Одночасно з картинкою діти запам'ятовують і назви, написи.

уміння висловити думку. Усе це не заперечує писання в зошиті. Дуже важливо зробити письмо – перетворення звуків у знаки – зрозумілим та легким ще задовго до того, як зміцніє рука дитини. Ми хочемо, щоб під час писання в зошиті дитина зустрічалася лиш з моторно-м'язовими труднощами, звільнившись від інших у «диктанті з указкою».

Діти швидко погоджуються писати указкою по таблиці 1, уважно відстежуючи дії педагога, що загадав їм загадку, а потім «пише» її указкою за таблицею.

Текст, який зачитує педагог, діти «пишуть» указкою за таблицею, називаючи літери, склади й розділові знаки. Помилвся – віддай указку наступному. Бажаючих багато.

Один пише, інші (і примушувати не треба) уважно спостерігають, тим самим беручи участь у роботах. Очі слідкують за указкою, голова піднята, ніхто не сутулиться. Кожен готовий прийти на допомогу товаришеві. Педагог має допомагати і в написанні самого тексту, і у використанні розділових знаків, що зазвичай викликає у дітей труднощі.

Не бійтеся помилок, які може допустити дитина, дайте їй пошукати, подумати, випробувати. Текст не нудний, навпаки, цікавий, виразний.

46. Співи.

Проспівайте (вже на першому-другому занятті) від початку до кінця всю таблицю № 1. Головне правило: те, що “проспівуємо”, те і в таблиці показуємо. Через деякий час це саме можна буде зробити і по таблиці іншій.

Звернемо увагу на те, як вимовляються звуки, позначені буквами в колонці праворуч. Слідкуючи очима за указкою викладача, діти стоять або сидять на відстані 2-3 метрів від таблиці.

Блок “Лу-ло...” схожий на блок “Му-мо...” і на будь-який інший. Якщо знаєш хоча б один склад з блоку, то зможеш відтворити інші. Якщо знаєш блок, в котрому розташований потрібний склад, то, співаючи “пісеньку” до якогось місця, можна цей склад упізнати. Через певний час діти так і почнуть робити.

Хмара в небі пропливає,
Дощик квіти поливає,
Дерево зелені віти
Простягло назустріч вітру,
Рак ховається в норі,
Через річку міст лежить,
Кінь стоїть, а не біжить...

Примовки

Скажу вам, діти, казку:
Приніс зайчик дров в'язку,
Поколов їх дрібненько,
Зварив кашу хутенько.
Кашка була солоденька,
Наша казка коротенька.

Сунички

Виглядають із травички
Дві повнесенькі сунички,
Мабуть, зовсім вже поспіли,
Бо, як жар, почервоніли.
Так і просяться: «Зірви!»
Я до них, а із трави
Джміль сердитий волохатий:
«Ти куди суничку рвати?!
Ці сунички... жу-жу-жу!
Я для себе бережу!»
Я поглянув на сунички
І – тікати із травички!

45. Диктант з указкою.

Швидкість письма указкою по таблиці вища, ніж «
писання» кубиками.

Наша позиція така: писати треба багато, критерієм стає
не закріплення двох - трьох правил, а розвиток інтуїції,
навичок грамотного письма, зацікавлення змістом тексту,

9. Юний кухар

Для борщу в “продуктовому магазині” є усе необхідне: м'ясо,
буряк, капуста, картопля, цибуля, морква, помідори, перець,
сіль, зелень, часник, сметана. А ще потрібен хліб.

Не тільки борщ можемо “приготувати”, але й інші
страви (вареники, кашу, компот тощо), запросити до
святкового столу гостей.

“Продукти” діти добирають за написами на зворотному
боці картки.

Описані види роботи із складовими картинками є
своєрідними підготовчими вправами до переписування, якого у
школі буде багато. Всі вони перевірені практикою. Їх можна
доповнювати новими вправами та іграми. Матеріали для роботи
із складовими картинками до даного комплекту не входять,
оскільки виданий окремим посібником “Складові картини”.

36. Командна гра “Хто швидше?”

Педагог оголошує слова, наприклад: “суп”, “сік”.
Виходять двоє дітей (по одному від команди). Кожен отримує по
два кубики (наперед не знаючи, кому який дістанеться). Той,
хто ставить слово першим, отримує очко (бірку, мітку).
Наступні двоє учасників викладають “кіт”, “пес”, потім - “
клен”, „граб” і т.д. Важливо, щоб обом учасникам
пропонувалися слова однакової структури.

У кінці гри підраховуємо кількість очків, набраних
кожною командою.

Гра проводиться спочатку на словах з 2-3, потім – 4-5
кубиків. Поступово діти можуть вибирати потрібні кубики самі
на столі із загальної маси.

Пари слів з 2-3 кубиків: піон – бузок, кішка – собака,
шапка – пальто, молоко – кисіль, вовк – заєць, слива – вишня,
чашка – ложка, ключ – замок, хліб – масло, баран – вівця,
плащ – пальто, двері – вікно, борщ – хліб, меблі-посуд, півень –
курка, кухоль – чашка.

Від двох-трьох кубиків переходимо до чотирьох, а згодом
– і до п'яти: сорочка – піджак, виделка – тарілка, тюльпан –

ромашка, барабан – палички, капуста – морква, ящірка – черепаха, помідор – огірок, індик – павлин, кенгуру – бегемот, морозиво – полуниця, леопард – антилопа, апельсин – виноград та ін.

Відстань від стола до полицки, де складаються слова, повинна бути значною, щоб діти бігали, рухались.

37. Яке слово я задумав?

Є птах такий, назва його складається ось із цих кубиків: ВУВОВАВЕВІВ, РУРОРАРЕІР, НУНОНАНЕНІ.

- Ворона! – здогадується хтось, бере двох своїх друзів і разом з ними іде складати це слово.

Варіанти гри: "Що чи хто у мене в шкатулці?"
ВОВАРАЗО, КЗУня, ляФАМИ.

- Зозуля!

Умови гри:

1. Кубик можна у слові повернути.
2. Кубик у слові можна переставити.
3. Кубик можна замінити, тобто якийсь вийняти, а будь-який інший на початку, посередині або в самому кінці слова поставити.

4. Кубик можна додати (за це два очки).

5. Кубик можна із слова забрати.

Це робиться для того, щоб у результаті отримати нове слово (іменник).

38. Чарівник

Виставляються на полицці якісь слова. Наприклад: ВІЛ. Знімається останній Л та замінюється на інший кубик так, щоб утворилося нове слово: ВІД - ВІЗ - ВІК - РІК - РІКА.

Кожен, хто може змінити слово, - чарівник. Дуб – зуб – куб – чуб – чум – сум – суп – пуп – пух – пуд – суд - ...

Василь Симоненко

Мріють крилами з туману

Лебеді рожеві.

Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.

Заглядає в хату казка сивими очима.

Материнська добра ласка в неї за плечима.

Микола Луків

Весняний день. Вологий вітер. Хмари.

Гримлять струмки. Ламаються льоди.

Граки в садах влаштовують базари.

В полях – озера талої води.

То дощ. То сніг. То пролісків іскринки.

То перший грім. То пломінка блакить.

Дощі перейшли у сніги.

Повітря запахло морозом...

Сніги у дощі перейдуть.

І знову усе стрепенеться.

І жваві струмки потечуть.

І жайвір у небі зметнеться.

Лічилка

Поспішайте, любі діти,

Вибирайте гарні квіти!

Ви побачите в саду:

Мак, майорці, резеду,

Чорнобівівці й нагідки,

І калинові квітки.

А в долині

Там дзвіночки ясно-сині

І кульбабки на горбі.

Що ти вибереш собі?

Борис Грінченко

Твердо гордий дуб стоїть.
Ані лютії морози,
Ані бурі, ні погрози
Не змогли його звалить...
Вітер віє по долині,
Розхиляє лист калині...
Сяє з неба сонце ясне,
І цвіте калина красна.
Соловейків чути спів...

Максим Рильський

Білі цуцики гуляють на соломі.
Сонце гріє мордочки смішні.
Тіні віт дрижать на білім домі.
Плине чапля в синій вишині.

На білу гречку впали роси,
Веселі бджоли одгули.
Замовкло поле стоголосе
В обіймах золотої мли.

Ліна Костенко

Вже третій день живу у лісі,
Годую білочку з руки.
Зелений мох на древній стрісі
Заткали древні павуки.
У хаті глухо, як в печері.
А ось і вогник засвітився.
Вікно зажеврило моє.
Уже і цуцик прибудився,
Уже хвостом об ґанок б'є.

39. Трансформер

Хто не любить чудес? Муху можна перетворити на слона,
курку – на качку, сир – на ковбасу, залізо – на золото, ріку – на
море. МУХА – ХАН – САН – САЛОН – СЛОН. Складемо
ланцюг слів: вода – дар – роль – льон – ніж – жито – товариш...

У кожної дитини мільйон питань: Куди підемо? Хто
телефонував? Що купили? Чому? Де? Навіщо? Звідки? Що буде
на обід? Якщо поличка, кубики, таблиці, указка поряд, на такі
питання легко відповідати. Бажано складені з кубиків слова
записувати на дошці крейдою (кольоровою) або кольоровим
фломастером на папірці. Уже на перших заняттях можна
записати на дошці (чи папері) імена дітей.

40. Малювання та письмо

Діти малюють. Назву малюнка «написати» кубиками і
на таблиці. За малюнком можна складати мініатюрний твір.
Розвиток усного мовлення. Твір (складання розповіді) за
вибором. «Пишуть» кубиками на таблиці. Це може бути:

- твір-опис за картиною (пейзажем),
- твір за поданим початком,
- твір на задану тему («Моя родина», «Наше подвір'я»,
«Мій друг» та ін.).
- переказ короткого тексту, прочитаного педагогом.

41. Логопедична робота з кубиками

Дитина говорить «масина» (машина), «Зеня» замість
«Женя». Отже, треба організувати роботу з кубиками Ш-С,
Ж-З.

42. Прислів'я та приказки

Діти заучують та розповідають ці малі фольклорні жанри, а також „пишуть” їх указкою по таблиці або кубиками.

1. Навчання і труд поряд ідуть.
2. Роботящі руки гори вернуть.
3. Що посієш, те й пожнеш.
4. Що ранком не зробиш, те ввечері не здогониш.
5. Готуй воза взимку, а сани влітку.
6. Почав діло – роби вміло.
7. У вмілого руки не болять.
8. Яка пшениця – така й паляниця.
9. Чорна нива білий хліб родить.
10. Бджола мала, а й та працює.
11. Без роси й трава не росте.
12. Зима питає, де літо було.
13. Добрий господар рук не покладає.
14. Діло майстра величає.
15. Як мед, то й ложкою.
16. Хата гарна не кутками, а пирогами.
17. Ластівка день починає, а соловей його кінчає.
18. Ранок вечора мудріший.
19. Зима багата снігами, а осінь - снопами.
20. На віку – як на довгій ниві.
21. Не одежа красить людину, а добрі діла.
22. Свій розум май і в людей питай.
23. Всякий свого щастя коваль.
24. Наука в ліс не веде, а з лісу виводить.
25. Книга вчить, як на світі жить.
26. Шануй вчителя, як родителя.
27. Всіх слухай, а свій розум май.
28. Вченому світ, а невченому тьма.
29. Розумна Парася на все здалася.
30. Розуму не позичити.
31. Гарна дівчина, як у лузі калина.
32. Серце не камінь.

Ку - ку!
Я зайчика зустріла,
Дрімав він на горбку.
Була б його спіймала –
Зозуля ізлякала:
Ку – ку!

Володимир Сосюра

На вікні морозу квіти
Сяють не дарма.
Мчать з гори на санях діти.
Це прийшла зима.

Леся Українка

Тиша в морі. Ледве – ледве
Колихає море хвилі.
Не колишуться од вітру
На човнах вітрила білі.
Править хтось малим човенцем,
Стиха весла підіймає.
І здається, що з весельця
Щире золото спадає.

Іван Франко

Гріє сонечко!
Усміхається
Небо яснее.
Дзвонить пісеньку
Жайвороночок...
Вже прогули вітри,
Проскрипів мороз.
Вже пройшла зима!

Т.Г.Шевченко

Світає. Край неба палає.
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє,
Степи, лани мріють,
Між ярами, над ставами
Вербі зеленіють.
Сади рясні похилились.
Тополі по волі
Стоять собі, мов сторожа,
Розмовляють з полем.

Михайло Коцюбинський

Назносимо каміння, назносимо глини.
Збудуємо хатку з дверима у сіни.
Та зробимо в хатці ясне віконце,
Щоб сяло над нами, мов золото, сонце...
За хаткою буде зелений садочок,
Навколо із квітів віночок.

Павло Тичина

Гаї шумлять – я слухаю.
Хмарки біжать – милуюся.
Милуюся – дивуюся,
Чого душі моїй так весело.

Ми дзвіночки, лісові дзвіночки,
Славим день.
Ми співаєм, дзвоном зустрічаєм
День! День.

А я у гай ходила
По квітку ось яку!
А там дерева – люлі,
І все отак зозулі:

33. В доброго батька добрі й діти.
34. По татку й дитинятко.
35. Добрі діти – потіха, а злі – гризота.
36. Матері ні купити, ні заслужити.
37. Яблуко від яблуньки недалеко відкотиться.
38. Сини й дочки – з одного дерева листочки.
39. Правда в огні не горить, у воді не тоне.
40. Загляне сонце і в наше віконце.
41. Вірний приятель – то найбільший скарб.
42. Друзі пізнаються в біді.
43. Згода будує, а незгода руйнує.
44. Не спитавши броду, не сунься у воду.
45. Краще не обіцяй, як слово не здержати.
46. Сім раз відміряй, а раз відріж.
47. Добре ім'я – найкраще багатство.
48. Доброго добром згадуй.
49. Від теплого слова і лід розмерзає.
50. Бережи честь замолоду.
51. Говори мало, слухай багато, а думай ще більше.
52. Говорив Мирон рябої кобили сон.
53. Приший кобилі хвіст.
54. Як їсть, то впріє, як робить, то змерзне.
55. Робить - як мокре горить.
56. Ворона за море літала, а розуму не набрала.
57. Великий рости, щасливий будь, себе не хвали, інших не гудь.
58. Від краю до краю всім добра бажаю.
59. Світ не без добрих людей.
60. Який Сава, така й слава.

43. Робота із загадками

1. Хто з усіма говорить, а самого не видно? (луна)
2. Дуже люблять молодця, але б'ють його без кінця (м'яч)
3. На горі шумить, а під горою мовчить (ліс)
4. Рогатий, але не бик, шість ніг має без копит, летить – віє, сяде – землю рие (жук)
5. Іде дитина – вищу за себе несе дубину (кіт)

6. Горя не знає, а сльози проливає (хмара)
7. Без рук, без ніг, а вмивається (риба)
8. Язик маю – не розмовляю, крила маю – не літаю,
очі є - не моргаю, ніг нема – але не наздоженеш (риба)
9. Що найсолодше в світі? (сон)
10. Весна пригріває – він кожуха скидає, зима прийде – кожух
одягає (ліс)
11. Усіх передражняє, але ніхто не сердиться (луна)
12. Без рук, без ніг, під віконцем стукає, в хату проситься
(вітер)
13. Народжується з ріжками, а потім їх втрачає (місяць)
14. Кінь біжить – земля дрижить (грим)
15. Без рук, без ніг, а малювати вміє (мороз)
16. То руденька, то сіренька, а назвою – біленька (білка)
17. Живе мій братик за горою, не може зустрітися зі мною (очі)
18. Мене чекали, мене кликали, а з'явився – всі повтікали
(дощ)
19. Прийшла пані в жовтому жупані.
Стали роздягати – почали плакати й ридати (цибуля)
20. Без нього плачемо, коли з'явиться – очі ховаємо (сонце)
21. Усіх обшила, а сама голою залишилася (голка)
22. Без рук, без ніг, а ворота відчиняє (вітер)
23. Зоря – зоряниця, молода дівиця, гуляти ходила, сльози
зронила. Місяць бачив – не підняв. Сонце побачило - підняло
(роса)
24. Тече, тече - не витече, біжить, біжить – не вибіжить (річка)
25. Одне біжить, друге лежить, третє нахиляється
(річка, берег, верба)
26. Чорна ковдра всіх людей вкрила (ніч)
27. Один молодець пасе тисячу овець (місяць і зорі)
28. Мене часто просять, ждуть. А прибуду – ховатися почнуть
(дощ)
29. Один каже – побіжимо ! Другий каже – полетимо! Третій
каже – похитаймося! (вода, вітер, очерет)
30. Прийшов хтось, узяв щось. Пішов би за ним,
та не знаю за ким (вітер)
31. На літо – одягаються, на зиму - роздягаються (дерева)

32. Не кінь, не віл, а прив'язаний (гарбуз)
33. Не розіб'єш горщика – не з'їси кашки (горіх)
34. Сімсот солов'ят на подушці сплять (соняшник)
35. Стоїть собі в лісочку у червоній сорочці.
Хто йде, той вклониться (суніця)
36. Сидить собі над водою з червоною бородою
Хто йде – не пройде, за борідку вщипне (калина)
37. Повна хата людей – а не знайдуть дверей.
Дід увійшов – двері знайшов (кавун та ніж)
38. Сини у шапках, а батько – ні (дуб та жолуді)
39. Що це за порода, що лише зуби й борода? (часник)
40. Червоний Макар по полю стрибав та й у борщ попав
(перець)

Читаючи загадки, демонструємо малюнки, що зображують ці предмети чи явища природи. Відгадки діти пишуть кубиками і на таблиці. Пишучи указкою по таблиці, діти повинні обов'язково називати склади й літери, які вони показують, голосно й чітко.

44. Пишемо диктант.

Можна пропонувати для записування кубиками й указкою по таблицях уривки з відомих віршованих текстів. Наприклад: „Сонце заходить. Гори чорніють”, „Садок вишневий коло хати. Хрущі над вишнями гудуть”, „Осінь така мила! Осінь така тиха. Осінь матусі їсти несе” тощо.

Хтось з дітей “пише” диктант на таблиці указкою. Інші - на кубиках. А хтось – на папері друкованими літерами.

Педагог пояснює пунктуацію (кубики з крапкою, комою, знаками оклику та питання).

Згодом за бажанням можна перейти до складання мініатюрних творів: описів, оповідань, казок та ін. Діти будуть і розповідати, й „записувати” розказане таблицях та кубиках, і обов'язково - читати „записане”.